

пень ефективності направлений, оснований на використанні потенціальних дидактичних можливостей отечественных УВО.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, эффективность профессиональной подготовки, социальный работник, учреждение высшего образования.

Korneshchuk V. The directions of increasing the effectiveness of vocational training of social workers in higher education institutions

The article presents the author's own view on understanding of such pedagogical categories as "professional training of future social workers at higher educational institutions", "effectiveness of training of future social workers". The general direction of improving the efficiency of such training related to the study and introduction of some positive learning experience of social workers abroad, as well as the study of the internal potential of educational process at high school and their national view on training future experts in social work. Among the aforementioned areas strategic and tactical ones are identified. By means of expert evaluation, the efficiency degree of the directions based on the use of potential didactic capabilities of the domestic remedies is determined. The survey expert results – teachers involved in the training of specialists in social work in local institutions of higher education, showed that the greatest impact on the effectiveness of such training produce: improving the content of the training material, methods and technologies of its teaching tools teacher interaction with students; ensuring the practical orientation of the training of future social workers; development in the process of professional training of personal and professional qualities of future social workers; development of the motivational-value sphere of the personality of the future social worker.

Key words: professional training, effectiveness of professional training, social worker, institution of higher education.

УДК 378:811.111-057.875

Наталія КОХАНОВА

аспірант Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка
e-mail: nkohanova@gmail.com

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ПОЛЬЩІ**

У статті схарактеризовано нормативно-правове забезпечення навчання англійської мови учнів початкової школи Польщі в контексті освітніх реформ 1999 та 2017 років. Висвітлено кількісні та якісні зміни, що відбулися в навчанні англійської мови протягом означених етапів, зокрема щодо освітніх стандартів, навчальних планів та програм, термінів навчання тощо. Визначено позитивні концептуальні ідеї польського досвіду реформування навчання англійської мови, які можуть бути імplementовані в практиці українського шкільництва.

Ключові слова: початкова школа, англійська мова, навчальна програма, освітня реформа, мовна освіта, Польща.

На даному етапі Україна активно впроваджує реформи в області освіти. Головна мета нової реформи – нова висока якість освіти на всіх рівнях: від початкової школи – до закладів вищої освіти.

Під час реформування планується впровадити нові стандарти освіти, покращити матеріально-технічну базу навчальних та наукових закладів, залучити кращих педагогічних та наукових працівників і запровадити справедливу та прозору систему фінансування галузі освіти та науки. Реформа також має на меті підвищення престижу педагогічної та наукової праці.

Країна та світ змінилися, суспільство змінилося, потреби економіки докорінно змінилися, а

підходи до освіти залишилися далеко в минулому сторіччі. В українських школах і вишах учні та студенти здебільшого здобувають сукупність знань без розуміння того, як це може допомогти їм реалізуватися в житті. Навчальний процес у закладах професійно-технічної та вищої освіти відірваний від потреб ринку праці та економіки в цілому.

У багатьох країнах Європейського Союзу вже відбулися докорінні зміни та освітні реформи. Наприклад, Польща пережила дві серйозні реформи в галузі освіти. Соціально-економічні зміни, зумовлені входженням Польщі в Європейський Союз, викликали необхідність реформування

польської освіти. Центр освітніх досліджень та інновацій (Centre for Educational Research and Innovation – CERI) запропонував Міністерству народної освіти Польщі розробити державні стандарти освіти та змінити критерії визначення компетенції школярів, індивідуальних особливостей учнів та їх потенційні можливості.

На нашу думку, щоб уникнути помилок, які можуть негативно вплинути на систему освіти в цілому, ми вивчаємо досвід Польщі. Вивчення зарубіжного досвіду, переваги та недоліки певних реформ, залучення кращих досягнень та надбань допоможе нашій країні гідно конкурувати в Європейській спільноті, а нашим учням та вченим – плідно реалізовувати свій потенціал.

Розвиток освітніх реформ у Польщі досліджували науковці з різних країн: А. Василюк, Г. Спевак (Grzegorz Śpiewak), О. Ляшенко, В. Пасічник, К. Савина, М. Бабіаж, Ф. Шльосек (Frantisek Szslosek).

Освітню реформу 1999 року розглядали такі вчені К. Денек (Kazimierz Denek), М. Залевська-Буяк (Małgorzata Zalewska-Bujak), В. Блажевський (Wojciech Błazejewski), Є. Огородська-Мазур (Eva Ogrodska-Mazur), М. Загорська (Marta Zahorska) та інші.

Аналізу освітньої реформи 2017 року присвячено праці таких зарубіжних науковців, як: М. Якубовський (M. Yakubowsky), М. Майорек (Marta Majorek), Ю. Войняк (Justyna Wojniak), М. Лажковський (M. Lazkowsky).

Вивченням навчальних програм та навчальних планів займалися Є. Петровська (Ewa Piotrowska), А. Отвіновська-Каштеланиць (Agnieszka Otwinowska-Kasztelanic), М. Краєвська (M. Krajewska), П. Романовський (Piotr Romanowski), Г. Спевак (Grzegorz Śpiewak), М. Спотович (M. Szpotowicz) та багато інших науковців.

Мета статті – охарактеризувати нормативно-правове забезпечення навчання англійської мови учнів початкової школи Польщі в контексті освітніх реформ 1999 та 2017 років.

Польща вступає в період, коли будуть вжиті важливі кроки для подальшого вдосконалення якості та доступності мовної освіти. Це унікальна можливість для національної дискусії про інноваційні підходи та заходи, які матимуть неабиякі наслідки для майбутніх поколінь. Вступ Польщі до Європейського Союзу дав великий поштовх до більш глибокого впровадження мовної освіти в школах. Країна приєдналася до Європейської культурної конвенції (1954 рік), метою якої є розвиток взаєморозуміння між народами Європи та захист європейської культури, мов та історії.

Отже, введення іноземних мов у навчальний процес з першого класу – це слідування Європей-

ській тенденції, і є цінним доповненням до національної політики та розвитку національного мовного потенціалу.

Освітня система й викладання в Польщі засновані на універсальних принципах етики. Навчання та виховання спрямовані на розвиток почуття відповідальності молоді, любов до Батьківщини та повагу до культурної спадщини, а також відкриття культурних цінностей Європи та світу. Школа повинна забезпечити кожного студента умовами, необхідними для його розвитку, підготувати студента до виконання сімейних та громадських обов'язків на основі принципів солідарності, демократії й толерантності [1].

Освіта в Республіці Польща є загальним правом всього суспільства. Вона керується принципами, що містяться в Конституції Республіки Польща, а також керівними принципами, що містяться в Загальній декларації прав людини, Міжнародному пакті про громадянські та політичні права та Конвенції про права дитини.

Зокрема, статтею 70 Конституції Польщі (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiejz dnia 2 kwietnia 1997 r.) передбачено, що кожен має право на обов'язкову освіту і навчання до 18-річного віку [8].

Загальна декларація прав людини (10 грудня 1948 року) наголошує, що кожна людина має право на обов'язкову безкоштовну початкову і загальну освіту [3]. Відповідно до цього, навчання в школах Польщі є безкоштовним для усіх учнів.

Маємо зазначити, що всі заклади освіти Польщі керуються Освітнім законом та Положеннями, що вводять Освітній закон і освітнє право (Prawo oświatowe та Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe). Ці документи було прийнято 14 грудня 2016 року, а чинності вони набули 1 вересня 2017 року.

Основою навчання в усіх школах є Національна навчальна програма (вперше запроваджена в 2009 році). Відповідно до Національної навчальної програми, освіта розподіляється на чотири трирічні періоди, і для кожного періоду визначено навчальні цілі й очікувані результати навчання для кожного предмету. Всі вчителі зобов'язані включати Національну навчальну програму у власну програму, що складається для конкретного класу, або вибрати комерційну програму.

Згідно з цими Законами, початкова школа в Польщі є елементом сучасної системи освіти та є обов'язковою. До 1991 року початкова школа була однорідною установою з точки зору навчальної програми. Це означало, що освіта в ній проходила відповідно до однієї і тієї самої програми в усіх школах країни та однакових підручниках. Зміни, внесені після цього періоду, передбачають,

серед інших і те, що вчителі можуть упроваджувати різні навчальні програми з урахуванням лише основного навчального плану. Цілі навчання та зміст мовної освіти викладені в основному навчальному плані загальної освіти. Основний навчальний план призначений для польської та іноземної мов, а також мов національних меншин та етнічних груп. Польська основна навчальна програма не є готовим навчальним планом, але в ній викладено загальні керівні принципи, які є основою для розробки навчальних програм для конкретних закладів освіти. Ці навчальні програми можуть бути розроблені або окремими особами відповідно до потреб даної школи, або видавництвами. Навчальна програма повинна бути подана в Міністерство освіти за рекомендацією. Школи можуть вибрати навчальні плани та підручники зі списку, затвердженого Міністерством освіти. Ці підручники розроблені для окремих мовних класів, які фінансуються Міністерством Національної Освіти та розповсюджуються безкоштовно [4].

Крім того, доведено, що польська система освіти спирається на Рекомендації № R (82) 18 Комітету Міністрів Ради Європи від 24 вересня 1982 про посилену програму навчання сучасних мов Європи, бо «тільки краще знання європейських сучасних мов буде сприяти комунікації та взаємодії між різними європейцями». Міністерство Національної Освіти Польщі має сприяти викладанню принаймні однієї європейської мови, крім національної мови, для учнів віком від десяти років або того віку, у якому вони входять у середню освіту (або раніше, відповідно до національних або місцевих ситуацій) із належним розподілом часу та у межах їхніх індивідуальних здібностей [7].

Нами з'ясовано, що кожна дитина має можливість відвідувати так звані підготовчі курси з англійської мови. У цей період основний акцент ставиться на аудіювання та говоріння. Заняття тривають приблизно 15 хвилин, протягом яких діти 3–6 років вітаються вчителем та знайомляться з новою лексикою, яка зазвичай концентрується на таких темах, як: цифри 1–10, кольори, іграшки, тварини, частини людського тіла, одяг, їжа, день народження, прикметники та прислівники руху, члени сім'ї, магазини та товари, частини будинку, домашнє встаткування, спортивні дисципліни, дні тижня, сезони, погода, музичні інструменти, транспортні засоби, ігри на відкритому повітрі, свята [10].

Як відомо, система національної освіти в Польщі зазнала декілька реформ. Найбільш вагомі – це реформа 1999 року (яка стала складовою програми Чотирьох реформ) та реформа 2017 року. Ми розглянемо, як дані реформи вплинули на викладання англійської мови в початковій школі.

Освітня реформа 1999 року. Законом від 8 січня 1999 року, який набув чинності 1 вересня того ж року, в Польщі була прийнята нова система народної освіти, яка отримала назву нової шкільної системи. Однією з причин реформи системи була перспектива інтеграції Польщі в Євросоюз, у зв'язку з чим була здійснена спроба адаптувати польську систему освіти до європейської [1].

Проведення цієї реформи було розраховано на кілька років. Зміни відбулися як у структурі польської системи освіти, програмі навчання, так і в наближенні навчальних закладів до європейських стандартів. Наслідком змін було збільшення числа молодих людей із середньою і вищою освітою. Випускники польських шкіл повинні отримувати широкопрофільну підготовку, у якій особлива увага звернена на інформатику, іноземні мови, підготовку до самоосвіти, самостійне влаштування на роботу, уміння поводити себе на ринку праці [12].

Зазначена реформа була спрямована на популяризацію середньої освіти та підвищення її рівня. Основна мета реформи полягала в покращенні якості освіти, зменшенні нерівності між дітьми, що мешкають у містах і селах та збільшенні кількості громадян із середньою та вищою освітою. Реформа 1999 року передбачала структурні зміни в системі освіти та програмі, які було прийнято ще у 1968 році. Було скорочено на два роки (з 8 до 6 років) період навчання в початковій школі. Замість уроків природи було введено географію, біологію, хімію, фізику та астрономію. Також було введено новий тип середньої школи-гімназії, де навчання тривало три роки. Крім того, існувала можливість навчання в трирічних середніх спеціалізованих школах. Навчання в початковій школі закінчувалося письмовим іспитом, що мав складатися з трьох частин: гуманітарної, математичної, природничої та іспитом з іноземної мови. Незалежно від результату студент отримував сертифікат про закінчення початкової школи. Результати іспиту впливали на вступ у середню школу [5].

У сфері навчання іноземної мови було проведено низку заходів. З 1 вересня 2008 року з першого року початкової школи було введено обов'язкове вивчення іноземної мови. З 1 по 3 клас іноземна мова мала викладатися 2 години на тиждень. Навчальний план установив мінімальну кількість годин протягом трирічного періоду навчання для сучасної іноземної мови (190 годин), розподіл годин на інші обов'язкові предмети мав визначати викладач, який проводив ці заняття.

Другий етап реформованої 6-річної початкової школи включав зміни для 4–6 класів. Освіта на цьому етапі була організована відповідно до

предметів, зазначених у змісті навчального плану: польська мова, історія та суспільство, сучасна іноземна мова, математика, природа, музика, мистецтво, техніка, інформатика, фізичне виховання, релігія чи етика. На викладання сучасної іноземної мови було відведено 8 годин на тиждень.

Але ми з'ясували, що керівний орган школи мав право збільшити кількість обов'язкових годин, не більше 3 годин на тиждень для певного предмету протягом навчального року.

Учителі мали право вільно обирати форми та методи навчання. Багато залежало від наповненості класів і шкільного обладнання (наприклад, комп'ютери, відео). Для уроків інформатики, технології та іноземної мови мав існувати поділ на групи, якщо в класі 24 і більше учнів. При поділі на групи необхідно було враховувати рівень володіння іноземною мовою. У випадку, якщо в класі було менше ніж 24 учні, поділ на групи міг здійснюватися за згодою керівного органу школи.

Що стосувалося загальноосвітньої програми, то вчитель мав декілька варіантів:

- розробити програму самостійно або у співпраці з іншими вчителями;
- обрати програму, розроблену іншим автором (авторами), наприклад, з наявних програм, допущених до використання у школі Міністром національної освіти;
- обрати програму, розроблену іншим автором (авторами) разом із власними модифікаціями, указуючи обсяг запропонованих змін з обґрунтуванням, чому вони пропонуються.

Програма, запропонована вчителем, мала бути адаптована до потреб та вмінь учнів.

Учителю було дозволено користуватися навчальною програмою в певному навчальному закладі після консультації з педагогічною радою. Учитель мав право вибрати підручник із тих підручників, що були схвалені для використання в школі [11].

У результаті реформування польської освіти у школах було запроваджено дві системи оцінювання загальноосвітньої підготовки школярів – внутрішнє та зовнішнє. Внутрішнє оцінювання проводилося безпосередньо навчальним закладом. Його задача полягала у визначенні рівня вмінь та знань, ступеня їхньої відповідності вимогам державного освітнього стандарту, мотивуванні учнів до начальної праці, інформуванні школи та батьків про ефективність її роботи, особистий розвиток учня. Метою зовнішнього оцінювання стало підведення підсумків навчання; підвищення якості освіти; забезпечення ідентичності шкіл, свідоцтв та дипломів; накопичення інформації про реалізацію програм навчально-виховної

діяльності школи. Крім того, зовнішнє оцінювання – це тестова перевірка учнів позашкільною комісією [2].

До позитивних сторін реформи системи освіти польські дослідники відносять:

- підпорядкування шкіл органам місцевого самоврядування;
- відновлення інституції гімназії в системі освіти;
- уведення системи критеріїв і зовнішніх іспитів;
- автономію шкіл (що забезпечує різноманітність освітніх пропозицій) [2].

Освітня реформа 2017 року. Передумовою зазначеної реформи стало набуття 1 вересня 2012 року чинності Законом від 19 серпня 2011 року про внесення змін до Закону шкільної освіти, які усунули з 1 вересня 2014 року трирічні середні школи, дворічні додаткові загальноосвітні школи і трирічні додаткові технічні школи. 1 вересня 2017 року набув чинності Закон від 14 грудня 2016. Так розпочалася так звана освітня реформа 2017 року.

Відтак, з грудня 2016 року почалася реформа середньої освіти в Польщі, яка триватиме до 2020 року: поступово скасовується освітній рівень «гімназія», початкова школа перетворюється на восьмирічну, після неї – чотирирічний ліцей або п'ятирічний технікум. Отже, за новою реформою навчання триватиме 12 років.

Отже, з 2017 року система освіти в Польщі складається з таких ланок:

- дошкільна освіта (przedszkole): з 3 до 6 років;
- початкова школа (szkoła podstawowa): з 6–7 років і не пізніше 18 років;
- післяпочаткова школа (szkoła ponadpodstawowa) – ліцей, технікуми: з 16 до 20 років;
- вища освіта: з 18 років, після закінчення післяпочаткової школи.

Серед кращих сторін освіти в Польщі можна виділити:

- високі стандарти навчання;
- сучасні європейські програми навчання;
- доступність та інноваційність навчання.

Слід зауважити, що не всі рівні освіти в Польщі є обов'язковими: так, дошкільну освіту (дитячий садочок) і вищу освіту (університет) за бажанням можна не здобувати. Основним обов'язком усіх польських є дітей закінчити гімназію, однак не пізніше, ніж до 18 років.

Однак, нами встановлено, що останній рік у дитячому садку (коли дитині виповнюється 5 або 6 років) є обов'язковим для всіх дітей, які через рік підуть до школи в Польщі, включаючи дітей-

іноземців, оскільки це передумова вступу в початкову школу. Дитина, перед вступом в перший клас, в обов'язковому порядку повинна рік займатися в підготовчих групах, які відкриті в дитячих садках або в школах. У 6–7 років школяр, який уже отримав певні знання та навички, переходить у перший клас базової школи.

Восьмирічна початкова школа ділиться на два етапи: класи 1–3 і 4–8.

На першому етапі – у 1–3 класах для дітей віком від 6–7 до 10 років – заняття проводяться у формі інтегрованих уроків, без поділу на предмети. З учнями працює один вчитель, лише тільки заняття іноземними мовами, фізкультурою і музикою ведуть інші викладачі. Уроки, як і в Україні, тривають по 45 хв, між якими є обов'язкові перерви.

На другому етапі (4–8 клас), для дітей віком від 9 (10) до 13 (14) років, впроваджується чіткий поділ на предмети. Кожен предмет викладає окремий учитель. Обов'язковими предметами на даному етапі є: польська мова, іноземна мова (англійська або німецька), математика, біологія, історія і суспільствознавство, музика, мистецтво (малювання), техніка (аналог українського трудового навчання), інформатика, фізкультура, релігія або етика (рішення про участь дитини приймають батьки), освіта для сімейного життя (з 5 класу, рішення про участь дитини приймають батьки), хімія, фізика [4]. За словами Міністра освіти Польщі А. Залевської (Anna Zalewska), «іноземні мови в системі освіти протягом 12 років навчання є дуже важливим елементом, який, як мені здається, був знехтуваний останніми роками». Залевська зазначила, що сьогодні студент може почати вивчати наступну іноземну мову кілька разів з нуля, не продовжуючи раніше розпочату роботу. Вона також сказала, що поточний навчальний план навчання, наявні підручники та вправи не відповідають викликам ХХІ століття і не відповідають очікуванням батьків і студентів [16].

Крім того, автори нової програми з іноземної мови підкреслюють, що – принаймні на першому етапі навчання – вчитель іноземної мови повинен знати не тільки керівні принципи, що стосуються його предмету, а й весь основний навчальний план ранньої шкільної освіти та постійно контролювати його реалізацію.

Щодо змін у вивченні іноземних мов, то варто відмітити, що вперше раннє мовне навчання було розглянуто серйозно і детально як і інші освітні етапи. У «Програмі з коментарями: Іноземні мови в початковій, середній та середній школі» зазначено, що вивчення мови з раннього віку повинно мати пріоритет, і також необхідно продовжити вивчення тієї ж мови на всіх рівнях освіти, почи-

наючи з першого класу початкової школи до останнього класу середньої школи.

Загальна кількість років навчання в школі зменшується до 8 років, і тому зменшується кількість годин для вивчення мови, але стандарти досягнення зростають. Таблиця 1 показує, якій рівень володіння мовою повинен мати випускник 8 класу початкової школи за новою програмою.

Таблиця 1 – Рівні володіння іноземною мовою на різних освітніх етапах

Освітній етап	Рівень володіння мовою CERF
Перший (класи 1–3)	A1
Другий (класи 4–8)	A2 + (або B1)

Що стосується змісту освіти, то в описі першого етапу освіти міститься 13 тем, які вже впроваджені в існуючі навчальні плани та підручники. Важливо відмітити те, що основна увага приділяється дитині та її світу – посилення на це з'являється шість разів. Це наступні теми «Я і мої близькі», «Моє місце проживання», «Моя школа», «Мій день», «Мої розваги», «Мій вільний час і свята», «Мій настрій».

Що стосується другого етапу освіти, крім існуючих 12 тем, відомих зі списку для 4–6 класів, з'являються дві нових (взяті з середньої школи):

- наука та техніка (наприклад, наукові відкриття, винаходи, використання основних технічних засобів та інформаційно-комунікаційних технологій),
- соціальне життя (наприклад, соціальні події та явища) [14].

Крім того, нова програма вимагає того, що блок «відповідь на мову» поширюється і збільшується у порівнянні з попередніми вимогами. Наприкінці 8 класу учень має вміти «відреагувати» у 14 різних ситуаціях (у порівнянні з попередніми семи), у тому числі, наприклад:

- установлює соціальні контакти; починає, веде й закінчує розмову; підтримує розмову в разі труднощів у його курсі;
- висловлює думку, запитує думку, погоджується чи не погоджується з думками;
- висловлює побажання;
- запрошує й відповідає на запрошення;
- пропонує, приймає та відхиляє пропозиції;
- використовує фраз і ввічливі форми [13].

Отже, аналіз результатів освітніх реформ 1999 року та 2017 років засвідчив, що у вивченні іноземної мови в початковій школі відбулися істотні зміни. На нашу думку, низку позитивних концептуальних ідей польського досвіду можна рекомендувати для використання в школах України,

зокрема: поділ на групи при вивченні мов від 24 учнів в класі; вибір підручника на власний розсуд вчителя; збільшення годин для вивчення іноземної мови за рахунок резервних годин до 3 годин

на тиждень. Вважаємо, що запровадження окреслених ідей сприятиме підвищенню якості навчання іноземних мов у вітчизняних початкових школах.

Список використаних джерел

1. Василюк А., Ляшенко Л. Нові підходи до планування і реформування освіти (зарубіжний досвід) // Освіта і управління. – 2002. – Т. 5. – № 1.
2. Гриневич Л. Децентралізація управління освітньою системою (на прикладі Польщі) // Освіта і управління. – 2004. – Т. 7. – № 3-4
3. Загальна декларація прав людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
4. Реформа освіти в Польщі: що зміниться у 2017–2018 навчальному році? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://monitor-press.info/ua/categories/polshcha/19986-reforma-osvity-v-polshchi-shcho-zminytsia-u-2017-2018-navchalnomu-rotsi>
5. Реформа системи освіти з 1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pl.wikipedia.org/wiki/Program_czterech_reform
6. Павленко В.В. Реформування польської системи загальної середньої освіти ХХ – початку ХХІ століття [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/22498/1/%E2%80%992.PDF>
7. Council of Europe Committee of Ministers recommendation no. R (82) 18 of the Committee of Ministers to member states concerning modern languages [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rm.coe.int/16804fa45e>
8. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiejz dnia 2 kwietnia 1997 r.
9. Language Education Policy Profile, Language Policy Division, Strasbourg Ministry of National Education, Poland 2005 – 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rm.coe.int/language-education-policy-profile-poland/16807b3c35>
10. Organizacja systemu edukacji w Polsce 2009/2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://biblioteka-krk.ibe.edu.pl/opac_css/doc_num.php?explnum_id=168
11. Podejmowanie tzw. uchwał deklaracyjnych w 2017 roku [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reformaedukacji.men.gov.pl/aktualnosci/podejmowanie-tzw-uchwal-deklaracyjnych-w-2017-roku.html>
12. Podstawa programowa – język obcy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://men.gov.pl/wp-content/uploads/2016/11/podstawa-programowa-%E2%80%93-jezyk-obcy.pdf>
13. Podstawa programowa z komentarzami Tom 3. Języki obce w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://niwki.rcre.opolskie.pl/k/images/jezyk_niemiecki_jako_jezyk_obcy/jezyki_obce-podstawa_programowa_z_komentarzami.pdf
14. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 1999 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego (Dz. U. 1999, nr 14, poz. 129). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zus.pl/default.asp?id=6&p=6>
15. Szpotowicz M., Szulc-Kurpaska M. “Teaching English to Young Learners” Warszawa, PWN, 2011
16. tvn24. Wiadomości z kraju ze świata [Електронний ресурс]. <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/reforma-edukacji-jezyki-obce-czescia-reformy,677727.html>

References

1. Vasyliuk A., Liashenko L. Novi pidkhody do planuvannia i reformuvannia osvity (zarubizhnyi dosvid) // Osvita i upravlinnia. – 2002. – Т. 5. – № 1.
2. Hrynevych L. Detsentralizatsiia upravlinnia osvitoiu systemoiu (na prykladi Polshchi) // Osvita i upravlinnia. – 2004. – Т. 7. – № 3-4
3. Zahalna deklaratsiia prav liudyny [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
4. Reforma osvity v Polshchi: shcho zminytsia u 2017–2018 navchalnomu rotsi? [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://monitor-press.info/ua/categories/polshcha/19986-reforma-osvity-v-polshchi-shcho-zminytsia-u-2017-2018-navchalnomu-rotsi>
5. Reforma systemy osvity z 1999 r. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: https://pl.wikipedia.org/wiki/Program_czterech_reform
6. Pavlenko V.V. Reformuvannia polskoi systemy zahalnoi serednoi osvity KhKh – pochatku KhKhI stolittia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://eprints.zu.edu.ua/22498/1/%E2%80%992.PDF>
7. Council of Europe Committee of Ministers recommendation no. R (82) 18 of the Committee of Ministers to member states concerning modern languages [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rm.coe.int/16804fa45e>
8. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiejz dnia 2 kwietnia 1997 r.
9. Language Education Policy Profile, Language Policy Division, Strasbourg Ministry of National Education, Poland 2005 – 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rm.coe.int/language-education-policy-profile-poland/16807b3c35>
10. Organizacja systemu edukacji w Polsce 2009/2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://biblioteka-krk.ibe.edu.pl/opac_css/doc_num.php?explnum_id=168
11. Podejmowanie tzw. uchwał deklaracyjnych w 2017 roku [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reformaedukacji.men.gov.pl/aktualnosci/podejmowanie-tzw-uchwal-deklaracyjnych-w-2017-roku.html>
12. Podstawa programowa – język obcy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://men.gov.pl/wp-content/uploads/2016/11/podstawa-programowa-%E2%80%93-jezyk-obcy.pdf>

13. Podstawa programowa z komentarzami Tom 3. Języki obce w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://niwki.rcre.opolskie.pl/k/images/Jezyk_niemiecki_jako_jezyk_obcy/Jezyki_obce-podstawa_programowa_z_komentarzami.pdf
14. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 1999 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego (Dz. U. 1999, nr 14, poz. 129). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zus.pl/default.asp?id=6&p=6>
15. Szpotowicz M., Szulc-Kurpaska M. "Teaching English to Young Learners" Warszawa, PWN, 2011
16. tvn24. Wiadomości z kraju ze świata. [Електронний ресурс]. <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/reforma-edukacji-jezyki-obce-czescia-reformy,677727.html>

Коханова Н. Ю. Нормативно-правове забезпечення навчання англійському мові учнів початкової школи Польщі

В статті охарактеризовано нормативно-правове забезпечення навчання англійському мові учнів початкової школи Польщі в контексті освітніх реформ 1999 і 2017 років. Освітлені кількісні та якісні зміни, що відбулися в навчанні англійському мові в період вказаних етапів, в тому числі, що стосується освітніх стандартів, навчальних планів і програм, термінів навчання і тому подібне. Визначені позитивні концептуальні ідеї польського досвіду реформування навчання англійському мові, які можуть бути реалізовані в практиці українських шкіл.

Ключевые слова: начальная школа, английский язык, учебная программа, образовательная реформа, языковое образование, Польша.

Kokhanova N. Normative-legal support of teaching of English language in primary school of Poland

The article describes the normative-legal support for teaching English in Polish primary school in the context of educational reforms of 1999 and 2017 years. The quantitative and qualitative changes that have taken place in the teaching of English during these stages, in particular regarding educational standards, curriculums and programs, terms of training are highlighted. Positive conceptual ideas of the Polish experience of reforming English language education, which can be implemented in the practice of Ukrainian schooling, are determined. It was analysed the results of the educational reforms of 1999 and 2018 years. Thus, these analysis has shown that significant changes have been made in the study of a foreign language in primary school. In our opinion, a number of positive conceptual ideas of Polish experience are the division into groups in studying of languages from 24 students in class; choice of the textbook at the discretion of the teacher; increase hours for learning a foreign language at the expense of standby hours of up to 3 hours per week. We revealed that these changes have a good effect for teaching and learning English and other foreign schools can take them in their own teaching.

Key words: primary school, English language, curriculum, educational reform, language education, Poland.